

УДК 340

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.91.4.19>

ПРАВОВЕ МОДЕЛЮВАННЯ ЯК МЕТОД НАУКОВОГО ПІЗНАННЯ ІНСТИТУТУ ПРОБАЦІЇ

Остапчук Л.Г.,
*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри вогневої та спеціальної підготовки
Пенітенціарної академії України
ORCID: 0000-0003-0515-0000*

Остапчук Л.Г. Правове моделювання як метод наукового пізнання інституту пробації.

У статті охарактеризовано правове моделювання як один із методів наукового пізнання суспільних відносин, який дозволяє відтворити досліджуваний об'єкт за допомогою логічних прийомів на спеціально створених моделях. Доведено, що метод правового моделювання дозволяє простежити ефективність сформованої моделі, визначити її слабкі та сильні сторони, спрогнозувати явища, що входять до національної правової системи. Констатовано, що метод правового моделювання в українській правовій доктрині, виступає як метод пізнання правової дійсності, правозастосування та правотворчості.

З'ясовано, що методу правового моделювання властива реалізація таких завдань, зокрема: відображення суті, систематизації правових явищ, ілюстрування, графічне, схематичне зображення певних правових явищ, розкриття змісту та структури оригіналу, прогнозування розвитку об'єкту дослідження, аналіз статистичних даних про стан, динаміку досліджуваного об'єкта, формування ефективних рішень.

Наголошено на необхідності дослідження інституту пробації в Україні з використанням методу правового моделювання, оскільки проведення експериментів з досліджуванним об'єктом (оригіналом) є неефективним та неможливим з морально-етичних та правових питань.

Визначено необхідність створення моделі пробації, з урахуванням положень кримінального процесуального, кримінального, кримінально-виконавчого законодавств, у якій буде враховано також економічну доцільність функціонування уповноважених органів з питань пробації у системі кримінальної юстиції. Здійснено аналіз економічних чинників, що впливають на ефективність роботи пробаціонерів. Встановлено факти недофінансування органів пробації за рахунок сформованих, стійких корупційних зв'язків. Зазначено, що саме незадоволеність працівників знижує лояльність персоналу та бажання виконувати повноцінно свою роботу. Зроблено висновок, що зазначені факти є чинниками, що значною мірою впливають на бюджет країни, запобігання рецидивній злочинності, формування нових компетенцій у працівників та продуктивність праці.

Ключові слова: правове моделювання, пробація, воєнний стан, кримінальне правопорушення, кримінальні правопорушення у бюджетній сфері, причини й умови (детермінанти) злочинності, запобігання, покарання, корупція.

Ostapchuk L.G. Legal modeling as a method of scientific cognition of the probation institution.

The article describes legal modeling as one of the methods of scientific cognition of social relations, which allows reproducing the object under study using logical techniques on specially created models. It is proven that the method of legal modeling allows tracing the effectiveness of the formed model, identifying its strengths and weaknesses, and predicting phenomena that are part of the national legal system. It is stated that the method of legal modeling in Ukrainian legal doctrine acts as a method of cognition of legal reality, law enforcement, and law creation.

It has been established that the method of legal modeling is characterized by the implementation of the following tasks, in particular: reflecting the essence, systematizing legal phenomena, illustrating, graphically and schematically depicting certain legal phenomena, revealing the content and structure of

the original, predicting the development of the object of study, analyzing statistical data on the state and dynamics of the object under study, and forming effective decisions.

The need to study the institution of probation in Ukraine using the method of legal modeling is emphasized, since conducting experiments with the object of study (the original) is ineffective and impossible for moral, ethical, and legal reasons.

The need to create a probation model has been identified, taking into account the provisions of criminal procedural, criminal, and criminal enforcement legislation, which will also consider the economic feasibility of the functioning of authorized probation authorities in the criminal justice system. An analysis of the economic factors that affect the effectiveness of probation officers has been carried out. It has been established that probation authorities are underfunded due to established, persistent corruption links. It is noted that it is the dissatisfaction of employees that reduces staff loyalty and the desire to perform their work fully. It is concluded that these facts are factors that significantly affect the country's budget, the prevention of recidivism, the formation of new competencies in employees, and labor productivity.

Key words: legal modeling, probation, martial law, criminal offense, criminal offenses in the budgetary sphere, causes and conditions (determinants) of crime, prevention, punishment, corruption.

Постановка проблеми. Українська юридична наука перебуває у стані «недоношеної дитини». Таке порівняння є не випадковим адже такий стан науки пов'язаний саме з кризою її методології. Визначені у наукових працях методи мають формальний характер, вони визначаються авторами у роботах, з посиланням на розділи роботи але чомусь не знаходять свого відображення у тексті. Варто констатувати, що наукові праці повинні містити набір саме таких методів наукового пізнання, наукових засобів, принципів, елементів, використання яких дозволи б авторові детально вивчити та проаналізувати питання, що є предметом дослідження, а також сформулювати обґрунтовані висновки та пропозиції. Не потребує пояснень те, що запозичення чужих наукових напрацювань, копіювання текстів чинних та «відродження» застарілих нормативно-правових актів призводить до написання «псевдонаукових текстів». У роботах таких «наукових алхіміків» відсутнє розуміння значення методу наукового пізнання. Описується набір запозичених методів з інших наукових робіт. Проте варто зауважити, що правильне застосування методу наукового пізнання підсилить науковий пошук. Ми повністю погоджуємося з думкою О.М. Костенка, який зазначає, що у більшості наукових праць з юриспруденції не використовується жодний метод, відповідно такі наукові описи на думку вченого не являються науковою продукцією, оскільки без належного використання правильно обраного методу дослідження така праця може бути викладом власних суб'єктивних, а саме волюнтаристських і утопічних оцінок тих чи інших правових явищ [1, с. 72]. З огляду на це, варто зауважити, що саме вдаль застосування методів наукового пізнання, а саме методу правового моделювання у поєднанні з прогностичним та емпіричним досвідом у формуванні належної поведінки суб'єктів правовідносин, може виступати ефективним елементом формування механізму правового регулювання. Дане припущення, виступає вагомою підставою для наукової оцінки ролі правового моделювання у формуванні інституту пробації в Україні.

Метою статті є дослідження методу правового моделювання як одного з методів пізнання інституту пробації в Україні, з'ясування та обґрунтування науково-практичної цінності використання методу моделювання у пізнанні закономірностей розвитку інституту пробації.

Стан опрацювання проблематики. Дослідження підтверджується ступенем дискусійності теми – нині практично немає жодної фундаментальної роботи, присвяченої дослідженню певного об'єкта, явища з використанням методу правового моделювання. Проте окремі аспекти правового моделювання досліджувались у вітчизняній та зарубіжній науковій літературі, про що свідчать праці В.В. Андріюка, А.Я. Баскакова, В.П. Горбатенка, Х. Кметик-Піддубінської, В.М. Косовича, А.А. Мельник, М.М. Новікової, Т.І. Тарахонича, однак проблема моделювання як методу наукового пізнання інституту пробації з використанням міжгалузевого принципу залишається поза увагою вчених. Саме тому актуальним є більш детальний розгляд методу правового моделювання як методу наукового пізнання інституту пробації.

Виклад основного матеріалу. Метод правового моделювання у загальнонауковому сенсі являє собою метод дослідницької діяльності, який використовується у науці та практиці. Моделювання поєднує як матеріальне так і розумове формування існуючих систем шляхом створення моделей, які містять якісно нові елементи. Термін «модель» визначається як штучно створений

матеріальний або уявний аналог деякого об'єкта, який зберігає суттєві риси об'єкта і здатний замінювати його під час вивчення, дослідження або відтворення, а об'єкт, що моделюється називається прототипом або оригіналом. Беззаперечним є факт того, що модель певного явища, процесу, системи відтворює його хід, послідовну зміну стану, етапи розвитку. Варто зауважити, що модель – це створений об'єкт, який відображає та відтворює структуру, властивості, взаємозв'язки та відношення між елементами досліджуваного об'єкта, безпосереднє вивчення якого є складним і видається недоступним з деяких причин. Проте сам процес моделювання – це метод дослідження реальних об'єктів з використанням уявних образів, схем, графіків, формул, візуалізації, опису, зарубіжного досвіду, що мають споріднені риси з прототипом (оригіналом) так і відмінні (якісно нові). Метод моделювання неможливий без використання комплексу методів наукового пізнання, зокрема методу аналогії, абстракції, теорії подібності, теорії обробки даних експерименту та статистичного методу. У результаті моделювання об'єкта наукового пізнання виникає зв'язок між дослідником та об'єктом, під час вивчення якого створюється якісно-нова модель оригінала. По суті оригінал не припиняє свого існування, а сформована нова модель дозволяє співставити їх між собою, отримати нову інформацію та визначити коло проблемних питань, які потребують правового врегулювання.

Таким чином, метод правового моделювання інституту пробації є методом наукового пізнання, у процесі якого використовується допоміжний об'єкт – правова модель. Відповідно у процесі дослідження нами вбачається за необхідне розробити так звану «галузову» правову модель інституту пробації у залежності від того які правові норми врегульовують відносини, що виникають у сфері функціонування об'єкта пізнання.

Динаміка розвитку суспільних процесів, воєнний стан, кризові явища потребують оперативності в осмисленні цих явищ та прийнятті відповідних рішень. Описуючи, досліджуючи, вивчаючи певне правове явище дослідник використовує всі можливі засоби та інструменти наукового пізнання. Саме проблематика пізнавального інструментарію як у теоретиків так і у практиків є актуальним питанням сьогодення.

Важливо також зазначити, що моделювання як метод наукового пізнання є процесом який включає в себе певні етапи, зокрема першим етапом моделювання є з'ясування властивостей, рис, особливостей та нормативного підґрунтя функціонування досліджуваного об'єкта. І саме на цьому етапі відбувається побудова самої моделі, що має споріднені риси з об'єктом наукового пізнання. На другому етапі за допомогою побудованої моделі виокремлюються проблемні, колізійні, спірні питання функціонування об'єкта на основі якого сформовано модель з подальшим зіставленням результатів спостереження за ними. На третьому етапі дослідник з'ясовує чи відповідає створена модель критеріям практики, тобто чи відповідають дані спостереження особливостям функціонування досліджуваного об'єкта та побудованій моделі. Четвертий заключний етап включає ґрунтовний аналіз моделі, що вже має дещо інший вигляд у порівнянні зі сформованою моделлю на початку моделювання, а також розпочинається процес її удосконалення. За допомогою моделі можна розкрити зміст, форму об'єкта дослідження але вже у більш впорядкованому вигляді, пояснити певні властивості об'єкта за допомогою схем, графіків, таблиць, діаграм, тощо, отримати якісно нову інформацію, сформулювати прогноз про стан об'єкта дослідження у майбутньому, змінити його структуру, розширити повноваження, змінити вектори взаємодії; здійснити практичну перевірку висунутих гіпотез, колізій, перевірити реалізацію запропонованих змін та обрати оптимальне рішення, щодо усунення існуючих неточностей та прогалин, набутти нових знань, вмінь, уявлень про подальше функціонування досліджуваного об'єкта пізнання. Кожна побудована модель містить у собі риси сьогодення і у той же час є своєрідним орієнтиром на майбутнє [2, с. 214].

Проте не менш важливою вбачається теоретично-практична значущість пізнання інституту пробації в Україні за допомогою методу правового моделювання. Такий науковий підхід допоможе розглянути досліджуваний правовий інститут у двох аспектах, зокрема сформулювати сучасну модель пробації з урахуванням політичної та економічної ситуації у країні, а також створити, узгодити між собою існуючі правові норми та інститути.

У сучасних наукових дослідженнях виокремлюють соціальне і правове моделювання. Відповідно в основу дослідження інституту пробації в Україні покладено правове моделювання – як метод наукового пізнання, конструктивно-пізнавальний прийом, який надає можливість відтворити функціональні, структурні характеристики та особливості реальних об'єктів, процесів та явищ

у правовій сфері шляхом використання логічних прийомів (перетворень) на спеціально створених моделях [3, с. 54].

Отже, беручи до уваги викладений вище матеріал, вбачається за необхідне розпочати дослідження саме з першого етапу правового моделювання, який передбачає побудову моделі пробації, що має споріднені риси з об'єктом наукового пізнання. Тобто саме на цій стадії ми у реальному часі спробуємо відтворити існуючу модель пробації, а саме оригінал. Дана модель включатиме законодавчо-визначені структурні компоненти та функціональні особливості, що буду розкриті з використанням описової, тлумачної та прогностичної функції моделі.

Нормативно-правовим забезпеченням інституту пробації в Україні виступає Закон України «Про пробацію» від 5 лютого 2015 року. Саме з прийняттям даного нормативно-правового акту розпочався ребрединг кримінально-виконавчої інспекції в уповноважені органи з питань пробації. Сьогодні органи пробації знаходяться у підпорядкуванні Державної кримінально-виконавчої служби і на них покладено обов'язок забезпечення безпеки суспільства шляхом виправлення засуджених, запобігання вчиненню ними повторних кримінальних правопорушень та забезпечення суду інформацією, що характеризує обвинувачених, з метою прийняття судом рішення про міру їхньої відповідальності.

Наразі у пробації працює більш ніж 2500 працівників, які опікуються приблизно 70 тисячами засуджених до покарань, не пов'язаних з позбавленням волі. Також, відповідно до принципу гуманізації кримінального законодавства у порівнянні з минулими роками значно збільшилася кількість громадян, які отримали альтернативні вироки, не пов'язані з позбавленням волі. З початку 2025 року ця цифра вже перевищила позначку у 81 тисячу засуджених [4]. Для порівняння, станом на 01.07.2025 р. в УВП трималось 19259 (2024 – 23568) засуджених, що на 18,3% менше ніж за аналогічний період 2024 року [5]. З урахуванням зазначених даних чітко простежується тенденція по зменшенню винесених вироків про призначення покарання у виді позбавлення волі.

Відповідно до положень КК України пробація застосовується до осіб (обвинувачених), щодо яких за ухвалою суду уповноваженим органом з питань пробації складається досудова доповідь (досудова пробація); осіб, засуджених до покарань, не пов'язаних з позбавленням волі; осіб, яким покарання у виді обмеження або позбавлення волі на певний строк замінено у порядку ст. 82 КК України; осіб, звільнених від відбування покарання з випробуванням (ст. 75–78 КК України); звільнених від відбування покарання вагітних жінок та жінок, які мають дитину віком до трьох років (ст. 83 КК України), а також звільнених від відбування покарання з випробуванням вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до семи років, у порядку ст. 79 КК України; осіб, які готуються до звільнення з місць позбавлення волі (пенітенціарна пробація).

Інститут пробації проходить складний, іноді навіть вимушений процес свого реформування, приведення у відповідність до міжнародних стандартів функціонування деяких субінститутів пробації. З прийняттям у 2015 році Закону України «Про пробацію» багато правових інститутів та механізмів залишилися поза увагою законодавців. Незрозуміло що стало причиною прийняття нормативно-правового акту, що регулює діяльність органу виконавчої влади зі спеціальним статусом, саме у такому вигляді: пробація без пробаційного нагляду (стаття 59⁻¹ КК України «Пробаційний нагляд» криміналізована у 2023 році) [6]; виправні роботи як одне з неефективних та неіснуючих видів кримінального покарання, у частині забезпечення основних цілей мети покарання; можливість ухилення від виконання покарання у виді штрафу у зв'язку з визначеними для даного виду покарання строками давності; невизначеність механізму взаємодії органів і установ виконання покарань з органами пробації у частині застосування ст. 81, 82 КК України; неможливість притягнення до відповідальності за ухилення від відбування покарання у порядку ст. 389 КК України, якщо покарання, не пов'язане з позбавленням волі призначене постановою суду у порядку ст. 81, 82 КК України; покладення повноважень посередника у процесі відновного правосуддя на центри безоплатної правової допомоги, а не на пробацію, як це практикується у багатьох країнах світу і т.д.

Поряд з положеннями національного законодавства в Україні ретельно вивчається та впроваджується зарубіжних (міжнародний) досвід виконання/відбування покарань. Варто зазначити, що у Київській декларації щодо розширення можливостей попередження злочинів, кримінального правосуддя та верховенства права на шляху виконання програми сталого розвитку до 2030 року у п. 36 вказано на необхідність вжиття заходів для подолання перенаселеності у місцях позбавлення волі та підвищення загальної ефективності та спроможності системи кримінальної юстиції, у

тому числі шляхом розгляду питання про застосування альтернатив попередньому ув'язненню та ув'язненню на підставі вироку суду, належним чином ураховуючи Мінімальні стандартні правила Організації Об'єднаних Націй щодо заходів, що не пов'язані з позбавленням волі (Токійські правила) [7].

З поміж основних міжнародних нормативно-правових актів можна виокремити Токійські правила, Правила Ради Європи про пробацію, Рекомендацію CM/Rec (2017) 3 про Європейські правила щодо громадських санкцій та заходів, Резолюцію (70)1 про практичну організацію заходів з контролю і постпенітенціарну опіку над умовно засудженими та умовно-звільненими, Правила підбору, відбору, освіти, навчання і професійного розвитку персоналу тюрем і пробації і т.д. Проте деякі з міжнародних документів знаходяться поза увагою законодавця, зокрема у п.9 Резолюції CM/Rec (99)19 Комітету міністрів Ради Європи державам – членам Ради, які зацікавлені в організації медіації у кримінальних справах зазначено, що за органами кримінальної юстиції має залишатися право на прийняття рішення щодо передачі справи на медіацію, а також і на оцінку вирішення цієї процедури. Виходячи із положень Концепції реформування кримінальної юстиції України 2008 року, до її складу включені: органи та установи, які розглядають кримінальні справи, інститут державних обвинувачів (прокуратура), органи, наділені повноваженнями проводити досудове розслідування, органи та установи виконання кримінальних покарань, адвокатура. Тобто саме органи пробації, як орган виконання кримінальних покарань повинен приймати рішення про передачу справи на медіацію.

У вітчизняному-українському законодавстві основна увага у процесі відновного правосуддя зосереджена на підозрюваному та обвинуваченому, а лише після надання згоди на участь у програмі медіації на потерпілому. З цього випливає, що якщо згода на участь потерпілого не буде надана то і його права можуть бути відновлені тільки після винесення обвинувального вироку суду, на підставі якого потерпілий може звернутися до суду з цивільним позовом про відшкодування завданої йому матеріальної та моральної шкоди, якщо до цього питання матеріальної шкоди не було визначено як кваліфікуюча ознака складу кримінального правопорушення.

Під час проведеного дослідження нашу увагу привернув офіційний сайт Пробації України на якому нас знайомлять з менторами-пробаціонерами, до яких (запис з сайту) можна звернутися за порадами та рекомендаціями щодо використання інструментів пробації (досудова доповідь, оцінка ризиків вчинення повторного кримінального правопорушення, індивідуальний план, пробаційні програми) під час роботи з суб'єктами пробації, проте правовий статус менторів-пробаціонерів у Законі України «Про пробацію» жодним чином не прописаний, хоча є згадка про інших суб'єктів - волонтерів пробації.

Аналізуючи положення ст. 14 Закону України «Про пробацію» нами сформовано висновки про те, що потерпілий від кримінального правопорушення не є суб'єктом пробації і тому співпрацювати з волонтерами пробації, менторами пробації він не може, тому постає питання про внесення відповідних змін до законодавства задля захисту прав всіх сторін. Потерпілий визнаний таким постановою слідчого є першочерговим суб'єктом відновного правосуддя, оскільки саме його порушені права потребують відновлення. У правопорушника відсутній комплекс прав, які потребують відновлення у зв'язку з вчиненням ним особисто кримінальним правопорушенням, зміни стосуються його правового статусу або він змінюється з обвинуваченого на засудженого або з обвинуваченого на особу звільнену від відбування покарання. При вчиненні кримінального правопорушення злочинець нічого не втрачає такого, що потребує відновлення.

З урахуванням викладених аргументів, варто констатувати, що саме потерпілий є тією особою, яка працюючи та сплачуючи податки, забезпечує утримання обвинуваченого та засудженого в установах виконання покарань (економічний аспект); саме потерпілий та члени його родини формують авторитет до суду та інших органів кримінальної юстиції; тільки у результаті відновлення прав потерпілих може забезпечуватися принцип «справедливого правосуддя»; досудова доповідь складена з урахуванням думки потерпілого може слугувати пом'якшуючою обставиною при винесенні рішення судом; примирення винного з потерпілим на стадії досудового розслідування зменшує навантаження органів суду; добровільне відшкодування завданого збитку або усунення заподіяної шкоди правопорушником, з урахуванням п. 2 ч. 1 ст. 66 КК України є обставиною, яка пом'якшує покарання.

Підсумовуючи вищевикладене можемо стверджувати, що ефективність роботи уповноважених органів з питань пробації в Україні не повинна вимірюватися тільки рівнем рецидивної злочин-

ності, а їй повинна включати такий критерій як економічна доцільність. І відповідно там де є гроші там є місце і корупційним чинникам. На думку науковців, корупція - це зловживання владою заради особистої вигоди, але вона може набувати різних форм: отримання неправомірної вигоди, розкрадання, вимагання або шахрайство.

Американський вчений і автор однієї з культових книг про корупцію «Controlling Corruption» Роберт Клітгаард підсумував це твердження, зазначивши, що корупція – це не злочин пристрасті, це злочин розрахунку. І люди, які обирають бути корумпованими, роблять дуже чіткі розрахунки, а саме скільки прибутку вони можуть отримати, яка ймовірність того, що їх спіймають, і які будуть наслідки, якщо це станеться.

Шокуючими для всіх дотичних до пробації, а також пересічних громадян стали новини про те, що Директору «Центру пробації» та його співникам повідомлено про підозру за ч. 3 ст. 368 КК України - вимагання та отримання неправомірної вигоди службовими особами, вчинене повторно і за попередньою змовою групою осіб. Інкримінований склад кримінального правопорушення у поєднанні криміналістичних ознак із кримінально-правовими віднесено С.В. Князєвим до кримінальних правопорушень у бюджетній сфері [8, с.249-250], оскільки фінансові ресурси виділені для забезпечення виконання завдань і функцій органів державної влади були отримані особисто Директором та/або через посередників з метою володіти, користуватися і розпоряджатися ними на власний розсуд.

Варто констатувати, що з часу прийняття ЗУ «Про пробацію» пройшло вже 10 років. Зазначений нормативно-правовий акт зазнав деяких змін, проте діяльність деяких суб'єктів не знайшла свого правового закріплення. Положення більшості міжнародних нормативно-правових актів невраховані українським законодавцем (потерпілий, медіація). Соціально-психологічна характеристика на обвинуваченого у досудовій доповіді складається без участі психолога та суперечить теорії кримінологічної науки.

Позитивним фактором, на шляху реформування служби пробації в Україні стало впровадження пробаційних програм роботи з особами, які перебувають на обліку, проте їх проходження підобліковими особами здебільшого обмежується індивідуально-профілактичним бесідами.

Отже, виникає своєрідний колапс щодо функціонування саме такої моделі пробації, що обумовлений як правовими, економічними так і корупційними чинниками.

Розв'язання цього питання, зумовлює, на нашу думку, підвищення ролі правової доктрини у частині вивчення інституту пробації, а формування якісно нової моделі пробації потребує залучення до цього процесу науковців – задля уникнення розбіжностей теорії з практикою; працівників правоохоронних органів, представників громадських об'єднань – для налагодження векторів взаємодії; фахівців у галузі пробації зарубіжних країн – для вивчення позитивного зарубіжного досвіду, тощо.

Висновки. Проведений нами аналіз дає підстави стверджувати, що метод правового моделювання доцільно використати для пізнання інституту пробації. Доведено, що основними потенційними напрямками у формуванні моделі пробації є: аналіз і порівняння моделей пробації у зарубіжних країнах; проектування моделі пробації у новому Кримінальному кодексі України; моделювання процедур пробаційного нагляду, процесу ресоціалізації, взаємодії з державними та недержавними інституціями.

Визначено, що використання методу правового моделювання дозволить дослідити пробацію як систему, а не тільки як орган, на який покладено обов'язок виконання покарань, не пов'язаних з позбавленням волі. Аргументовано, що використання методу правового моделювання для дослідження пробації в Україні допоможе передбачити, як зміни до законодавства будуть працювати на практиці, сформулювати пропозиції до українського законодавства у частині правового регулювання діяльності інституту пробації, визначити критерії ефективності діяльності пробації (зниження рецидиву, соціальна адаптація, забезпечення прав і свобод людини), закріпити основні засади, стандарти та інструменти пробації, а також визначити правовий статус суб'єктів, які залучаються до роботи з особами, що перебувають на обліку у пробації.

Отже, створення «оптимальної» моделі пробації дозволить виявити ризики та суперечності, розширити функції органів пробації, впровадити нові форми роботи з клієнтами, тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Костенко О.М. Основне питання правознавства з позиції соціального натуралізму. *Проблеми філософії права: міжнародний часопис*. Київ-Чернівці: Рута. 2003. Т.1. С. 72–78.
2. Кметик-Подубінська Х.І. Правове моделювання як метод сучасних конституційно-правових досліджень. *Підприємство, господарство і право*. 2020. С. 211–215.
3. Тарахонич Т.І. Метод моделювання як засіб оптимізації правового регулювання. *Правова держава*. Випуск 30. С. 52–58.
4. У центрах пробації з початку року перебуває понад 81 тисяча засуджених – Мін'юст. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3990510-u-centrah-probaccii-z-pocatku-roku-perebuvaе-ponad-81-tisaca-zasudzenih-minust.html> (дата звернення 10.10.2025).
5. Огляд основних показників стану режиму, ізоляції та нагляду в установах виконання покарань та слідчих ізоляторах за 1 півріччя 2025 р. Київ: Державна кримінально-виконавча служба України. С. 27.
6. Про внесення змін до Кримінального, Кримінального процесуального кодексів України та інших законодавчих актів України щодо удосконалення видів кримінальних покарань: Закон України від 23 серпня 2023 р. № 3342-IX від 23 серпня 2023 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3342-20#Text>. (дата звернення 10.10.2025).
7. Кіотська декларація щодо розширення можливостей попередження злочинів, кримінального правосуддя та верховенства права на шляху виконання програми сталого розвитку до 2030 року. URL: <https://drive.google.com/file/d/1GC48aLSD-zhbuu4DlYrx9Wg7qJQK9M63/view>. (дата звернення 10.10.2025).
8. Князев С.В. Доктринальні підходи до поняття та систематизації кримінальних правопорушень у бюджетній сфері як основи формування методики розслідування. *Держава та регіони*. 2022. № 2 (76) С. 245–251.
9. Про затвердження Порядку складання досудової доповіді: Наказ МЮ України від 27.01.2017 № 200/5: станом на 23 травн. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0610-25#Text> (дата звернення: 10.09.2025).
10. Про пробацію: Закон України від 05.02.2015 № 160-VIII: станом на 19 груд. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/160-19#Text> (дата звернення: 10.09.2025).